

Opis źródła:

Manifest przeciw sejmikowi deputackiemu 7 II 1763. Na sejmikach deputackich poszczególnych ziem wybierano deputatów, którzy pełnili rolę sędziów Trybunału Głównego. W czasach Augusta III, kiedy prawie wszystkie sejmy zostały zerwane, Trybunał przejął częściowo ich rolę, pełnił więc też funkcje polityczne. W związku z tym funkcja deputatów zyskała na znaczeniu, a ich wybór powodował spory między liderami politycznymi. W wyniku dochodziło do zrywania sejmików za pomocą manifestów. Oznaczało to unieważnienie wszelkich czynności sejmiku, choć czasem udawano się zignorować protesty. Przeważnie względy formalne były tylko pretekstem, a faktyczną przyczyną zerwania sejmiku miały charakter polityczny.

Miejsca wydania:

Akta sejmiku kowieńskiego z lat 1733-1795, wyd. M. Jusupović, Warszawa 2019.

Miejsce przechowywania oryginału źródła.

Państwowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku, 1711, 1, 49, k. 891-891v

Tekst źródła:

Dnia 7 februaryi 1763 *anno* w Kownie niżej podpisani rękoma naszymi solenny zanosimy manifest *contra actum* dzisiejszego szejmiku powiatu kowieńskiego i obraniu się na nim gwałtownie na deputacją wielmożnych ichmość panów Łopacińskiego, pisarza skarbowego Wielkiego Księstwa Litewskiego i Bohusza, miecznika województwa wileńskiego w pokrzywdzeniu głosów wolnych szlacheckich, iż ichmościowie *arbitrarie* nie majacy zasług i posesyi w tym powiecie, nie zjednawszy afektów braci, *ultro* przez promocją gwałtowną wdarłszy się, nie dozwoiliwszy własnym tego powiatu obywatelom myśli i chęci swoich oświadczenia, z wyraźnym prawa przestępstwem funkcją ogarnęli, jako to jest więc z poniżeniem wolności, z wzgardą praw i obrazą patryotów, tak nie mogąc znieść tego despotycznego postępku, które *in loco* sejmikowania czyniliśmy *publice*, opozycję też samą i w tym manifeście oświadczamy, nie pozwalając *ullatenus* na tę do deputacyi elekcją i solennie protestujemy się.

Datum ut supra.

Andrzej Middelton, kapitan Jego Królewskiej Mości; Antoni Giesztor; Antoni Gemblicki; Adam Ligeża; Franciszek Paszkowski, podczaszy.

Słowniczek pojęć.

Anno - roku

Arbitrarie – arbitralnie, despotycznie

contra actum – przeciw działaniu

Datum ut supra – datowane jak wyżej

Februaryi - luty

in loco – w miejscu

posesyi - majątku

publice – publicznie

promocja - poparcie

ullatenus – pod żadnym pozorem

ultra – poza tym

Pytania do źródła.

Pytania do uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Kogo wybierano na sejmiku?
2. Jakie przyczyny protestu wymienili uczestnicy sejmiku?

Pytania do uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie warunki musieli spełniać kandydaci na deputatów?
2. Jakie prawa mieli uczestnicy sejmiku?
3. Jakie warunki musiał spełniać manifest, aby był ważny?

Wskazówki:

Szlachta wpisywała do manifestu formalne przyczyny zerwania sejmiku, jak brak majątku kandydatów w danym powiecie, zignorowanie opinii uczestników sejmiku, niewłaściwe miejsce obrad, czy nieodpowiedni dyrektor sejmiku. Faktycznie jednak obstrukcja powodowana była przeważnie przez spory polityczne i rywalizację partyjną. Manifest mogła wnieść dowolna liczba uczestników sejmiku, od jednego do kilkudziesięciu. Czasem jednak udawało się ich przekonać do rezygnacji z protestu lub zignorować go.

Literatura pomocnicza:

Konopczyński W. *Liberum veto*, Kraków 2002.

Kriegseisen W., *Sejmiki Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII i XVIII wieku*, Warszawa 1991.

Rachuba A., *Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569-1763*, Warszawa 2002.

Najważniejsze cezury:

1582 – utworzenie Trybunału Głównego

1764 – zakaz zrywania sejmików

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Monika Jusupović